

УПРАВЛІННЯ ЕКОНОМІЧНИМ ПОТЕНЦІАЛОМ ПІДПРИЄМСТВА В ЦІЛЯХ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ЙОГО ВИКОРИСТАННЯ

Державний біотехнологічний університет

Анотація. У статті приводяться основні напрями, сприяючі розвитку виробничо-економічного потенціалу вітчизняних організацій. Для досягнення мети поставлений ряд завдань: розкрити суть основних підходів до оцінки економічного потенціалу підприємства.

Ключові слова: виробничо - економічний потенціал, конкурентоспроможність, трудовий потенціал, фінансовий потенціал, маркетинговий потенціал, виробничий потенціал.

MANAGING THE ECONOMIC POTENTIAL OF THE ENTERPRISE IN ORDER TO INCREASE THE EFFICIENCY OF ITS USE

Abstract: Basic directions over, contributory infringements to development of production and economic potential of domestic organizations, are brought in the article. In the end, the main directions that contribute to the development of the productive and economic potential organizations are given.

Keywords: productive-economic potential, competitiveness, labor potential, financial potential, marketing potential, production potential.

В даний час спостерігається різноманіття і неоднозначність наукових підходів до визначення поняття «економічний потенціал», його структури і оцінки ефективності використання. Економічний потенціал підприємства представляє потенційну можливість отримання максимального результату на основі інтегрованої взаємодії його структури (ресурсного, виробничого, трудового, інноваційного і організаційного потенціалів) з урахуванням їх ефективного використання [1].

Аналіз всіх наявних в літературі визначень дозволяє виділити декілька основних підходів до визначення економічного потенціалу:

1. Цільовий підхід. Економічний потенціал розглядається як сукупна здатність галузей народного господарства.

2. Ресурсний підхід. Економічний потенціал визначається сукупністю наявних у наявності ресурсів. В рамках даного підходу виникли складові економічного потенціалу: інвестиційного потенціалу, виробничого потенціалу, кадрового потенціалу, природно-ресурсного потенціалу.

3. Резервний підхід. В рамках даного підходу економічний потенціал порівнюється з термінами «економічна потужність» і «народногосподарський потенціал». Достатньо спірне і необґрунтоване ототожнення. Економічна потужність має на увазі накопичені економічні ресурси, а потенціал визначає можливі. Поняття «народногосподарський потенціал» не може дорівнювати поняттю «економічний потенціал», тому що народне господарство ширше за економіку.

4. Результативний підхід оцінює економічний потенціал як результат економічних і виробничих відносин між суб'єктами господарської діяльності. Всі підходи мають свої достоїнства і недоліки. Тому, для повної характеристики поняття «економічний потенціал» необхідно враховувати положення всіх підходів [2].

Структуру економічного потенціалу підприємства пропонується розглядати з позиції системного підходу: вона визначається як система, що складається з підсистем, представлених потенціалами різного вигляду, які включають компоненти, що визначають функціональну спрямованість цих потенціалів:

- виробничі потужності підприємства – виробничий потенціал;
- природні, матеріальні, фінансові ресурси – ресурсний потенціал;
- трудові ресурси – трудовий потенціал;
- науково-технічні знання – інноваційний потенціал;
- організаційна структура управління – організаційний потенціал [3].

Сучасна теорія і практика управління формує нове уявлення про підприємство і його потенціал. Узагальнення різних теорій (неокласичної, інституційної, еволюційної, підприємницької, інтегральної) дозволяє зробити висновок, що діяльність підприємства визначається, з одного боку, безпосередніми діями з боку зовнішнього оточення суспільства, з іншою - власними цілями підприємства, які складаються з наступних основних напрямів:

- задоволення потреб індивідів, що входять в організацію;
- вдосконалення структури організації, її адаптація до зовнішніх і внутрішніх змін;
- створення і підтримка потенціалу для майбутнього розвитку як гарантія безперервності існування організації;
- задоволення зовнішніх вимог до організації і пред'явлення своїх вимог зовні.

Підприємство здатне функціонувати і розвиватися, лише одночасно здійснюючи реалізацію всіх цих цілей. У цих умовах виникає гостра необхідність рішення проблеми ефективного використання потенціалу і управління їм. Оцінка ефективності економічного потенціалу підприємства дозволяє виявити наявні можливості підприємства, ступінь використання економічного потенціалу шляхом зіставлення його величини з об'ємами діяльності підприємства, визначити його оптимальну структуру для виявлення резервних і недовикористаних можливостей, виявити напрями ефективних вкладень в розвиток економічного потенціалу підприємства [4].

Складністю оцінки ефективності використання економічного потенціалу є несоразмірність окремих компонентів, а саме інноваційного і організаційного потенціалів. Оцінку ефективності використання економічного потенціалу слід розглядати як комплексну систему дій, що забезпечує розробку взаємозалежних і управлінських рішень, що не суперечать один одному, кожне з яких вносить свій внесок в результативність всієї системи управління підприємством. Найбільш істотним недоліком відомих моделей потенціалу підприємства є відсутність в них «нових» складових потенціалу, актуалізованих сучасною економікою і виступаючих в сучасних умовах на перший план. До тих, що таких становлять належать потенціали інтелектуальний; технологічний; інформаційний; інноваційний, інвестиційний. Значною мірою вони представлені нематеріальними активами підприємства, значущість яких обумовлена інформатизацією і глобалізацією виробничих відносин, перетворенням наукоємких технологій в продуктивну силу. Для нашої країни необхідність активізації використання вказаних складових потенціалу підприємств особливо значущо з урахуванням існуючих структурних диспропорцій в економіці, недостатньою розвиненістю ринкових відносин, відставанням від передових країн в технологічному забезпеченні виробництва [3].

Поняття управління потенціалом має дві грані - з одного боку, це характеристика ресурсів і можливості їх використання, з іншою - це концепція управління, що прийнята на підприємстві і орієнтується на інновації і розвиток, здібність до змін і модернізації, використання людського капіталу, економічний стан підприємства і інформація, що дозволяє розробляти і моделі управління економічним потенціалом підприємства. Мета управління потенціалом полягає в створенні умов і можливостей досягнення певного стану розвитку підприємства. Процес управління потенціалом - це технологія управління, яка дозволяє вирішити проблеми розвитку підприємства, підвищення його ефективності (організаційні зміни, розробка управлінських рішень за оцінкою і використанням потенціалу і т.д.) [2].

Напрями підвищення ефективності використання економічного потенціалу підприємства повинні включати ефективність використання його складових. Важливими напрямками підвищення ефективності використання виробничого потенціалу є зменшення кількості фізично і морально застарілого устаткування і швидке залучення у виробництво нового, сучаснішого, а також оптимізація структури виробничого потенціалу. Кваліфікація трудового потенціалу грає велику роль в ефективності його використання. Тому, наскільки грамотний співробітник, наскільки дбайливо і із знанням справи він працює з устаткуванням, залежать терміни його служби і вірогідності поломки обладнання. Необхідно проводити регулярні заходи, що передбачають підвищення кваліфікації робочих, поліпшення умов праці і відпочинку [5].

Проблема підвищення продуктивності праці є багатогранною: підвищення конкурентоспроможності продукції, підвищення результатів діяльності підприємства, поліпшення соціальних умов праці, зниження витрат на продукцію, що випускається, і ін. З цієї точки зору ефективним може бути визнаний тільки така праця, яка разом з певною продуктивністю забезпечує можливість розвитку фізичних, розумових сил і здібностей людини в процесі праці; запобігає негативному впливу виробничої обстановки формування позитивного соціального клімату в трудових колективах, посилення соціально-політичної активності і вдосконалення всього способу життя [2].

Величезну роль грає і інноваційний потенціал. Тому, наскільки сучасно устаткування, техніка, технології, новий вигляд сировини і матеріалів, наскільки вони відповідають передовим розробкам, наскільки високо освоєні науково-технічні знання трудового потенціалу, залежить конкурентоспроможність продукції, економія не тільки праці, але і сировини, матеріалів, енергії і ін. Організаційний потенціал визначається рівнем організації праці, виробничого процесу і управління. Підвищення його ефективності пов'язане з вдосконаленням структури апарату управління, організації управління виробництвом, поліпшенням кадрової підготовки виробничого персоналу; вдосконаленням організації допоміжних служб і господарств, організації праці. Основними напрямками підвищення ефективності використання економічного потенціалу підприємства є:

- прогнозування темпів зростання структури економічного потенціалу підприємства;
- оптимізація структури економічного потенціалу підприємства;
- аналіз ефективності використання структури економічного потенціалу (моніторинг, контроль і оцінка); оцінка невикористаних резервів [3,4].

Залежно від напрямку використання потенціалу підприємства необхідно комбінувати різні компоненти потенціалу, змінювати його структуру, враховувати вплив одного компоненту на інші. Будь-яка зміна мети передбачає реструктуризацію потенціалу, тобто зміна структури компонентів потенціалу, вплив певної складової на потенціал розвитку всього підприємства.

Таким чином, ефективність використання економічного потенціалу, його структури безпосередньо впливає на результати діяльності підприємства, чим ефективніше використовується потенціал, тим вище результати діяльності підприємства. На сучасному етапі розвитку ринкової економіки для кожного комерційного підприємства необхідне постійне, цілеспрямоване підвищення рівня його виробничої потужності, розширення масштабів і об'ємів виробництва, своєчасне якісне оновлення засобів виробництва, чітке управління трудовими і матеріальними ресурсами. Вказані чинники дозволяють досягти необхідного рівня конкурентоспроможності організації [2]. Для правильної структурованої оцінки і управління даними чинниками необхідне створення складної багаторівневої системи, що включає всі основні показники їх оцінки. Саме з цією метою в економіці була введена категорія «виробничо-економічний потенціал підприємства», що включає в своє поняття всю сукупність ресурсів, джерел, запасів в , необхідних для подальшого розвитку і правильного функціонування підприємства.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Войтович Р.В. Вплив глобалізації на розвиток сучасного світу / *Економічний розвиток: теорія, методологія, управління* // Nemoross. Prague. 2018. С. 87-98.
2. Панібратов, Ю. П. Проблеми формування економічного потенціалу інвестиційно-будівельного холдингу. *Транспортна справ.* 2017. № 8. С. 48–49.
3. Раицкий К. А. Экономика предприятия / 5-е изд., перераб. и доп. -М. : Издательско-торговая корпорация «Дашков и К». 2015. 1012 с.
4. Худавердієва В.А. Передумови розробки національної економічної стратегії розвитку до 2030 року. Харківський національний університет міського господарства імені О.М. Бекетова. Харків. 2021. С.173-175.
5. Гребеник, Л. Г. Развитие персонала как элемент организационного развития/ Совершенствование стратегического управления корпоративными образованиями и региональная промышленная политика перехода к новой инновационной экономике. Издательство БУКЭП. 2019. С. 51-57.

Худавердієва Вікторія Анатоліївна – кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри менеджменту, бізнесу і адміністрування, Державний біотехнологічний університет (ДБТУ), Харків, e-mail: victoria1515@i.ua

Куроп'ятник Олег Сергійович – здобувач вищої освіти, ступеня вищої освіти магістр, Державний біотехнологічний університет, м. Харків

Khudaverdiyeva Viktoriya A. – candidate of economic sciences, associate professor, associate professor at the department of management, business and administration, State biotechnological university (SBTU), Kharkov, e-mail: victoria1515@i.ua

Kuropyatnik Oleg S. – applicant for higher education master's degree, State biotechnological university (SBTU), Kharkov